

Hogyan gondolják az írek?

„Beszéljünk otthon írül” – Útmutató szülőknek

Sokan tudják, hogy Írországbán a történelem visszontagságainak, a XII. században megkezdődött angol hódításnak az eredményeképpen nagyrészt feledésbe merült, használaton kívülre került a kelta nyelvcsaládba tartozó ír nyelv. A független ír állam 1919-es megalakulásakor a nyelv újraélesztése a kormány legelső célkitűzései közé került. A XX. század második felében meg is indult a nyelvet beszélők számának erőteljes növekedése. A 2002-es írországi népszámlálás szerint az ország négymillió lakója közül immár 1,57 millióan ismerik az írek ősi nyelvét. Igaz, a rendszeres nyelvhasználók száma csak 5-6 %-ra tehető. Az Ír Köztársaságban az ír hivatalos államnyelv, de helyzete hasonlatos a másutt létező veszélyeztetett kisebbségi nyelvekéhez. A rivális nyelv az angol; nagyon sok múlik tehát a polgárok nemzeti önértékén, önazonosság-érzésén, tudatos nyelvhasználatán, kitartásán. Nagy előrelépést jelentett, hogy 2007-től az ír nyelv is az Európai Unió hivatalos nyelvvé válhatott, noha a Bizottság döntése szerint „főleg gyakorlati megfontolásból” nincs szükség arra, hogy az EU teljes joganyagát lefordítsák az írek nyelvére.

Bár hivatalos értékelések szerint az ősi ír nyelv napjainkban reneszánszát éli, a valóságban a helyzet kicsit más. Hiába kötelező például a tanítása az iskolákban, egyre több ír diák él a választás lehetőségével és teszi le angolul a vizsgáit. Nem véletlenül indulnak olyan mozgalmak, alakulnak olyan szervezetek, amelyek a nyelv fokozottabb használatának elősegítését tűzik zászlajukra.

Az Írországbán működő Comhluadar nevű egyesület 1993 óta fogja össze azokat a szülőket, akik ír nyelven beszélnek. Ez az egyesület tanácsadással, tájékoztatással, a családok összehozásával, társadalmi és nevelési célú események megrendezésével törekszik előmozdítani a családon belüli nyelvhasználatot. A „Beszéljünk otthon írül” címet viselő, két nyelvű kis kézikönyvük 2001 óta több kiadásban is napvilágot látott, hogy hasznos ötletekkel lássa el azokat a szülőket, akik gyermeküket írül kívánják nevelni. *Ismertetőnk abban a reményben készítettük, hogy a nagyrészt kérdések és feleletek formájában írt útmutató gondolatai talán a Magyarországon élő kisebbségek családjai számára is hasznosak lehetnek.*

Mindenki tudja, hogy egy nyelvet akkor lehet minél jobban és könnyebben beszélni, ha minél több időt töltünk nyelvi környezetben. Éppen ezért a szü-

lők célja az legyen, hogy annyi lehetőséget biztosítsanak a nyelv beszélésére, hallására, használatára, amennyit csak lehet. Bátorítaniuk kell barátaikat, rokonaikat, hogy gyermekeikhez írül beszéljenek, ír könyvekből kellene mesélniük, ír nyelvű rádió- és tévécsatornákat nézniük, ír nyelvterületre kirándulniuk, ír nyelvű rendezvényekre járniuk.

Nyilvánvaló, hogy az évek multával a gyermekeket egyre több angol nyelvű hatás fogja érni, ezért már *kora kisgyermekkoruktól kezdve* tanácsos írül beszélni hozzájuk. Szókincsük fejlesztése érdekében beszélgetni, kérdezgetni kell őket, érdemes szerepjátékokat játszani velük. Nincs szigorú szabály arra nézve, mikor is kezd egy gyermek beszélni, és semmi sem bizonyítja, hogy annak a gyermeknek, akit két nyelv hatása ér, lassabb lenne a beszédfejlődése. Inkább abban rejlik a veszély, hogy a védőnő gyakran megpróbálja elhíttetni a szülőkkel, hogy a gyermeknek azért vannak beszédproblémái, mert a szülők a tágabb környezettől eltérő nyelven beszélnek hozzá.

Előfordul, hogy noha mindkét szülő beszél írül, angol környezetben ismerkedtek össze és egészen addig angolul kommunikáltak. Kis időbe telik, és nem is könnyű, amíg megszokják, hogy áttérjenek az ír nyelvre. Esetleg érdemes eleinte bizonyos időszakokat, cselekvéseket megcélolni: például vacsorázás közben vagy a lefektetésnél, hétfvégén vagy a szabadság alatt csak írül beszéljenek. Ez az időszak aztán fokozatosan növekedhet. Ha az ír a szülőknek már nem anyanyelve, hanem ők maguk is iskolában tanulták, esetleg kényelmetlenül érezhetik magukat beszéd közben, és zavarhatják őket nyelvtudásuk hiányosságai. Ha azonban úgy döntöttek, hogy a gyermeknek megadják az ír anyanyelvű otthoni környezetet, akkor kis készüléssel, szorgalommal ezen tudnak segíteni. Esetleg már a gyermek születése előtt térjenek át az ír beszédre, nézzenek ír nyelvű filmeket, tévéműsorokat. A Comhluadar szülői tagságának 77%-a nem ír anyanyelvű, mégis képesek arra, hogy tanult nyelvükön neveljék gyermeküket.

Ha a családban az egyik szülő nem beszél a nyelvet, engedje, hogy a másik csak írül beszéljen a gyerekhez, és hozzáállása legyen támogató. Esetleg próbáljon meg maga is – nyelvtanfolyamon vagy otthon – felszedni némi alapfokú nyelvtudást. Nézze a családdal együtt a televíziót, próbálja megérteni, miről beszélget házastársa a gyerekkel, kísé-

reljen meg egyszerű beszélgetéseket folytatni. Az egyesület szívesen ad tanácsokat, és az útmutató mindenkit megnyugtat: sokan vannak ilyen helyzetben, amely jóindulattal, megértéssel, egyetértéssel áthidalható.

Minél korábban válik valaki *kétnyelvűvé*, annál nagyobb sikerrel lesz az. Kis korban könnyebben elsajátítható az artikulációs bázis, nem alakultak még ki a nyelvtani hibáktól aggódó gátlások. A gyermeknek nem fog nehézséget okozni, hogy különbséget tegyen a hozzá angolul vagy írül beszélő személyek között. Ehhez azonban az szükséges, hogy kicsi korban *semmiképpen se váltsunk át beszéd közben* az egyik nyelvről a másikra. Ha a gyermek angol nyelvű óvodába jár, este nyilván angolul akar majd beszélni: értessük meg vele, hogy a család más nyelven érintkezik. Ha továbbra is angolul akar beszélni, az útmutató azt tanácsolja, hogy engedjék a szülők, de ők maguk továbbra is írül válaszoljanak neki. A gyermeknek az jelent biztos támpontot a két nyelv megkülönböztetésében, ha szilárdan tudja őket bizonyos emberekhez kötni.

Néha a gyerekek az első időszakban beszédükben keverik a két nyelvet, a szülők pedig azon idegeskednek, nem okoz-e majd gondot számukra a helyes nyelvhasználat. Nem kell félniük, és főleg nem kell a gyermek beszédét egyfolytában javíthatni, korrigálni. Figyeljenek azonban oda arra, hogy mely szavakat használt a gyermek angolul, és amikor a beszélgetésben erre kerül sor, építsék be válaszukba az ír nyelvű megfelelőjüket. Ők maguk sohase keverjék a két nyelv szavait a mondatokban, és akkor is írül beszéljenek a gyermekhez, ha angolul beszélők is vannak a házban.

Mi történjék például, ha az írül nem beszélő nagymama hosszabb tartózkodásra a családhoz érkezik? Az útmutató szerint az a célszerű, ha a család továbbra is írül beszél, a nagymamához viszont természetesen angolul szólnak. Esetleg össze lehet foglalni számára angolul, hogy éppen mi hangzott el a gyerekekkel folytatott beszélgetésben. Sőt, az erre már valamennyire képes gyereket is meg lehet bízni azzal, hogy mondja el angolul a nagymamának, miről is volt szó. A gyerekek roppant büszkék lesznek tolmácsi munkájukra, és a nagyit néhány ír mondatra, szóra is megtaníthatják. Ő pedig természetesen beszélhet angolul a gyermekhez.

Előfordul, hogy az ír tannyelvű iskolába járó osztálytársak átlagos nyelvtudása nem elég erős, és a gyermek ír tudása eleinte ezért visszaesik. Az ír tannyelvű oktatás és környezet azonban még ilyen esetekben is sokkal eredményesebb, mintha angol iskolába járatnák a gyermeket. Az osztályban felszedett hibákat a szülők türelemmel kijavíthatják. Ha a gyermek osztálytársaihoz a tanítási időn kívül angolul beszél, az egyesület azt javasolja, állapodjanak meg a szülők egymás között, hogy társasági életükben, baráti látogatásaikon is csak írül beszélnek, és gyermekeik barátaihoz is csak ezen a nyelven szólnak. Tizenévesek között gyakran előfordul, hogy nem szívesen beszélnek írül. Nem szabad kényszeríteni őket, mert még inkább a nyelv ellen fordulnak. A szülők elvetették a magot, és a gyermek dönt, engedi-e, hogy virágba szökkenjen.

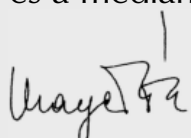
Attól semmiképpen nem kell tartani, hogy a gyermek nem fog elég jól megtanulni angolul. A gyermek egyszerűen nem is tudja megkerülni, hogy a többség által beszélt nyelvet el ne sajátítsa. Távlati rokonai, barátai, a televízió, a társadalom egyaránt ennek a hatásnak teszik ki őt.

Sok fáradsággal jár az ír nyelvű otthoni környezet megteremtése, de a végeredmény csak örömdetes lehet. Hiszen *melyek is a kétnyelvűség előnyei?* Az idevágó tanulmányok szerint a kétnyelvű gyermek sokkal korábban fogja fel, hogy valamely dolog leírására egynél több lehetőség van. A nyelv és a gondolkodás közötti szoros kapcsolat miatt ez befolyásolja, fejleszti gondolkodását. A szakértők szerint az ilyen gyermek már kiskorában nagyobb jelentőséget tulajdonít egy szó jelentésének, mint hangzásának, és ez javítja az elvont fogalmak kezelésének képességét. Egyesek szerint a kétnyelvű gyermek rugalmasabban gondolkodik, és nagyobb nyelvi kreativitással rendelkezik. Mivel mindig el kell döntenie, milyen nyelven fordul az emberekhez, az emberekhez fűződő kapcsolataiban érzékenyebb lesz. Lehet, hogy az egyik nyelvben valamivel kisebb lesz a szókinccse, mint az egynyelvű gyermeknek, de figyelembe kell venni, hogy két nyelvet ismer. Az is nyilvánvaló, hogy könnyebben fog tudni egy harmadik vagy negyedik nyelvet elsajátítani, és majdan jobb helyzetbe kerül a munkaerőpiacon.

Solymosi Judit

A **Barátság** szerkesztősége köszönetet mond a lap 15 éves fennállása alkalmából a szerkesztőségbe érkezett jókívánságokért; a támogatóknak, előfizetőknek, szerzőknek, olvasóknak és a médiának értő támogatásukért.

Barátsággal:

felelős szerkesztő